

□ Түсіну түрінің мазмұны:

- ✓ мәліметтерді басқа таныс жүйеге ауыстыру, оларды түрлендіру;
- ✓ есте сақталған мағлұматты басқаларға жеткізу жолдарын айқындау.
- ✓ ұқсастықтарды анықтау;
- ✓ айырмашылық жасау мен салыстыру, нәтижені суреттеу.

«Түсіну» ұғымын төрт топқа бөлуге болады:

1. Түсіндірме (интерпретация) - негізгі идеяларды және олардың өзара байланыстарын анықтау:
 - ✓ ”Қалай? Неліктен?” сұрақтарына жауап іздену;
 - ✓ ”Салыстырыңыздар”,
 - ✓ ”Айырмашылығын көрсетіңіздер” тапсырмаларын орындау.

2. Аударма (трансформация) - мағынасын сақтай отырып, идеяларды таныс жүйеге, формаға ауыстыру:

- ✓ формуланы сөзбен айтып беру;
- ✓ графикті оқып беру;
- ✓ суретті түсіндіру;
- ✓ мәліметті өз сөзімен мазмұндау.

3. Мысалдар - мәліметті, ойды дұрыс түсінгендікті көрсетеді.

4. Анықтамалар:

- ✓ атау немесе түсініктің мағынасын өз сөзімен жеткізу;
- ✓ таныс және түсінікті сөздермен анықтамаларды тұжырымдау (*анықтамалар жаттанды немесе оқулықта келтірілгендерді қайталамауы керек*).

❑ Қолдану түрінің мазмұны:

- ✓ Белгілі бір проблеманы шешу үшін мәліметті қолдану немесе іске асыру;
- ✓ оқушы/студент мұғалімнің/оқытушының көмегінсіз таныс емес проблеманы өзінше шешуі керек;
- ✓ ұстаз тек шешімге емес, шешу процесінің құралуына да назар салуы керек, өйткені шешу жолы шешімнің өзінен де маңызды болуы мүмкін.

❑ Талдау (анализ) түрінің мазмұны:

- ✓ зерттеу нысанының құрылымын анықтау мақсатымен оны құрамдас бөліктерге жіктеу;
- ✓ оқушы/студент әртүрлі бөліктердің қалайша жұмыс істейтіндігін және нәтижеге қалай жеткізетіндігін анықтайды, түсіндіреді.

Түсінуден талдау мәліметті терең өңдеумен, игерумен ерекшеленеді.

Талдаудың түрлері:

1. Негізін тану;
2. Астарлы мағынаны ажырату;
3. Қозғаушы күшті (мотивацияны) анықтау.

○ **1. Негізін тану** - құрамдас бөліктерге жіктеу (мәліметтің негізгі түсініктері арасындағы қатынастарды көрсету үшін оқушылар/ студенттер оның шеңберінен шығуы керек), айтылған ойды дамыту.

2. Астарлы мағынаны ажырату - екі тұжырымның қатынасын көрсетуді талап етеді (тура көрсетілмеген шешімдер, ассоциациялар, себеп-салдар келтірілуі мүмкін).

3. Мотивация - себептерді айқындау. Оқушы /студент тура және жасырын (астарлы) мағына мен әрекеттерді танып, өз ойларын дәлелдер арқылы қорғауы керек.

□ Синтез түрінің мазмұны:

- ✓ жаңа мазмұн тудыру мақсатымен элементтерді шығармашылықпен біріктіру;
- ✓ болжау, шарттылық, мүмкіндік ұғымдарын қолданып, өз тәжірибесі негізінде жаңа модель (құрылым) құрастыру.

Жұмыс және нәтиже түрлері:

- ✓ шығармашылық жанрлар.
- ✓ жоспар құрастыру немесе тәжірибе қою, өткізу.
- ✓ абстрактылы ұғымдармен негізделетін нәтижелер.

❑ Бағалау түрінің мазмұны:

- ✓ даулы және пікірталас туғызатын мәселелер бойынша шешім қабылдап, оны дәлелдейді;
- ✓ оқушылар /студенттер өз ойларын, идеяларын, пайымдауларын мазмұндап, оларды негіздейді;
- ✓ оқушылар өз позицияларын нақтылық, логикалық жүйелілік, дәйектілікке негіздеуі қажет.

ОҚУШЫЛАРҒА (ҮЙРЕНУШІЛЕРГЕ) БЕРІЛЕТІН ТАПСЫРМАЛАР МАЗМҰНЫ

□ Білу

Анықтау, қайталау, белгілеу, санап шығу, еске түсіру, атау, назар аудару, жаттау.

□ Түсіну

Аудару, сөзбен қайта құрастыру, сипаттау, анықтау, түсіндіру, жеткізу, ерекшелігін анықтау, өз орнына қою, әңгімелеп беру, мәлімдеп беру, салыстыру, айырмашылығын көрсету, ұқсастықтарын келтіру, графикті оқып беру, суретті түсіндіру, өз сөзімен айту, анықтаманы тұжырымдау

□ Қолдану

- Интерпретациялау, қолдану, бір нәрсеге тіркеу, пайдалану, көрсетіп беру (жұмыс ретін, қағидасын), ережесін сақтап орындау (рөлді орындау), практикада қолдану, иллюстрациялау, идеяларға жүгіну, жазып көрсету, реттеу, нобайын салу.

□ Талдау (анализ)

- Бөліп шығару, талдау, бөлу, баға беру, санап шығару, тәжірибе жасау, тестілеу, салыстыру, қарама-қарсы қою, сынау, диаграммамен көрсету, тексеру, талқылау, анықтап сұрау, салыстыру, мәселені шешу, категорияларға бөлу.

□ Жинақтау (синтез)

- Құрастыру, жоспарлау, ұсыну, жасау, сөзбен құрастыру, құрастыру/ретімен қою, жинақтау, шығармашылықпен орындау, ұйымдастыру, дайындау, жасап беру.
- Бағалау
- Тиянақтау, салмақтау, бағалау, рейтингілеу, салыстыру, қайта қарастыру, рет-ретімен қою, сұрыптау, таңдау, өлшеу, жазу, жақтап не жоққа шығаратын дәлелдер келтіру.

- Таным мен ойлау деңгейі бойынша:
- ✓ білу шкаласын «төменгі» деп бағаланады;
- ✓ түсіну мен қолдану шкаласын «орта» деп бағалаймыз;
- Талдау (анализ), синтез және бағалау шкалаларын «жоғарғы» деп бағаланады.

ОҚУШЫЛАРҒА (ҮЙРЕНУШІЛЕРГЕ) ҚОЙЫЛАТЫН СҰРАҚТАР (МЫСАЛДАР)

□ Білу

- ✓ Ұлы Отан соғысы қашан басталды?
- ✓ Бастауыш деген не?
- ✓ Жай бөлшектер қалай жазылады?
- ✓ Египеттің астанасы қай қала?

○ Түсіну

1. Түсіндірме:

- ✓ X пен Y арасындағы айырмашылық қандай?
- ✓ Батыс және Шығыс Қазақстанның рельефін салыстырыңыздар.

2. Аударма:

- ✓ Түсінгеніңізді өз сөзіңізбен айтып беріңіз;
- ✓ Зерттеуіңізді таблица жүзінде көрсетіп, қысқаша мазмұндап беріңіз;
- ✓ Шығарманың сюжетін өз сөзіңізбен әңгімелеп беріңіз.

3. Мысалдар:

- ✓ Тақырып (анықтама) бойынша мысал келтіріңіздер.

4. Анықтамалар:

- ✓ 3-сынып оқушысына түсінікті болатындай етіп проблеманың анықтамасын беріңіз;
- ✓ Осы атауды өз сөзіңізбен түсіндіріп беріңіз.

□ Қолдану

- ✓ оқушыларда /студенттер де метафора мен теңеу туралы түсінік бар (Білім), олардың айырмашылығы да белгілі (Түсіну), енді олар Абайдың “Қыс” өлеңінде метафора мен теңеу қандай бейнелерді құрастыратындығын айтып беруі керек.
- ⊙ “Қалай қолдануға болады? Жасап көр. Не білгің келеді? Таблица, график жаса” тапсырмаларына сәйкес.

□ Талдау (анализ)

1. Негізін тану:

- ✓ әңгіме бөлімдерінің өзара айырмашылықтарын келтіріңіз;
- ✓ теореманың екі бөлігін салыстырыңыз.

2. Астарлы мағына:

- ✓ зейнетақы реформасының мәні қандай?
- ✓ “Ер туған жеріне, ит тойған жеріне” деген мақалды қалай түсінесіз?

3. Мотивация:

- ✓ Президенттің желтоқсан айындағы АҚШ-қа жасаған сапарының себебі қандай?
- ✓ жердің сатылуы туралы мәселенің қазіргі күні талқылануы неліктен?